

ዳኞች፡-ብርሃኑ አመነው

በእውቀት በላይ

እንዳሻው አዳነ

ሃይሉ ነጋሽ

እትመት አሰፋ

አመልካች፡- ወ/ሮ አሣል አይናለም -ተወካይ ጌትነት ተረፈ

ተጠሪ፡- 1ኛ፣ አቶ ምህረት በላይ -ቀረቡ

2ኛ. የቡሬ ዘ/ወ/አክ/ጥ/መ/አስ/አጠ/ፅ/ቤት -አልቀረቡም

መዝገቡ ተመርምሮ ተከታዩ ፍርድ ተሰጥቷል።

ፍ ር ድ

ጉዳዩ የእርሻ መሬት ክርክርን የሚመለከት ሆኖ ክርክሩም የተጀመረው በአ/ብ/ክ/መንግስት የቡሬ ወረዳ ፍ/ቤት ነው ። በዚያ ደረጃ አመልካች ከሳሽ ተጠሪዎች ደግሞ ተከላኮች ነበሩ ። አመልካች በስር ፍ/ቤት ባቀረቡት ክስ አቤቱታ፡- ከሳሽ የፈፀምኩት የስጦታ ውል መንፈስ ልልነት እና አቅመደካማ በመሆኔ የፈፀምኩት ስለሆነ የስጦታ ውሉ ሊፈርስ ይገባል በማለት ዳኝነት ጠይቋል።1ኛ ተጠሪ በስር ፍርድ ቤት ተከላኽ በመሆን ባቀረበው መልስ ከሳሽ ያቀረበው ስጦታ ይፍረስልኝ ጥያቄ ይርጋ ጊዜው ያለፈው ስለሆነ በይርጋ ቀሪ ሊሆን ይገባል በማለት የተከራከረ ሲሆን 2ኛ ተጠሪ በበኩሉ ከሳሽ የፈፀመው ስጦታ ውል በህግ መሰረት የተደረገ ስለሆነ የቀረበው አቤቱታ ውድቅ ሊደረግ ይገባል በማለት ተከራክሯል።

ጉዳዩን በመጀመሪያ ደረጃ የተመለከተው የወረዳው ፍርድ ቤትም በስር ተከላኮች የቀረበው የመጀመሪያ ደረጃ መቃወም መሰረት በማድረግ ስጦታው ተደረገ ከተባለው ጊዜ ጀምሮ በሁለት አመት ውስጥ የይረሰዘልኝ ጥያቄ ስላልቀረበበት ክስ በፍ/ብ/አ/ቁጥር 2441 መሰረት በይርጋ የታገደ ነው በማለት ክሱን ውድቅ አድርጎታል። በዚህ ብይን የአሁኑ አመልካች ቅር በመሰኘት ይግባኛቸውን ለክልሉ ከፍተኛ ፍርድ ቤት ቢያቀርብም ተቀባይነት አላገኘም። እንዲሁም የሰበር አቤቱታቸውን ለክልሉ ሰበር አቅርቦም መሰረታዊ የሕግ ስህተት የለም ተብሎ ተሰርዞታል።

የአሁኑ የሠበር አቤቱታ የቀረበውም ይህንኑ ብይን በመቃወም ለማስለወጥ ነው። የአመልካች የሰበር አቤቱታ መሰረታዊ ይዘትም፡- በተጠሪዎች የቀረበው መቃወም የፍትሃብሄር ህጉን በመጥቀስ ሲሆን ይህ ክርክር ግን የሚጻፈው በክልሉ የገጠር መሬት አዋጅ ቁጥር 133/98 ፣ እና ደንብና መመሪያ እንጂ በፍትሃብሄር ህጉ መሰረት ባለመሆኑ በስር ፍርድ ቤቶች የተሰጠው ውሳኔ መሰረታዊ የህግ ስህተት ያለበት ስለሆነ ሊሻር ይገባል የሚል ነው። አቤቱታው ተመርምሮም ለዚህ ችሎት ቀርቦ እንዲታይ የተደረገ ሲሆን ለተጠሪዎች ጥሪ ተደርጎላቸው የዕሁፍ ክርክራቸው ተለዋውጠዋል።

የጉዳዩ አመጣጥ አጠር አጠር ባለመልኩ ከላይ የተገለፀው ሲሆን ይህ ችሎትም የአመልካችን የሰበር ቅሬታ የሠበር አቤቱታው ከቀረበበት ውሳኔ እና አግባብነት ካላቸው የህግ ድንጋጌዎች ጋር በማገናኘብ በሚከተለው መልኩ መርምሮታል። እንደመረመረውም የችሎቱን ምላሽ የሚያስፈልገው አቢይ ጭብጥ የአመልካች ክስ በይርጋ የታገደ ነው ተብሎ ውድቅ መደረጉ ባግባቡ ነው? ወይስ አይደለም? የሚለው ሆኖ ተገኝቷል። ከክርክሩ ሂደት መገንዘብ የተቻለው የአሁኑ አመልካች በተጠሪዎች ላይ ክስ የመሰረቱት የፈፀምኩት የስጦታ ውል መንፈስ ልልነት እና አቅመ ደካማ በመሆኑ የፈፀምኩት ስለሆነ ስጦታው ሊሰረዝ ይገባል በማለት መሆኑን፣ ተጠሪ ደግሞ ጉዳዩ በሁለት አመት ይርጋ የሚዘጋ ነው በማለት የመጀመሪያ ደረጃ መቃወሚያ አቅርቦው የበታች ፍርድ ቤቶችም የተጠሪን የመቃወሚያ ነጥብ በመያዝ ክስን በይርጋ ውድቅ ያደረጉ መሆኑን ነው።

በአማራ ብሔራዊ ክልላዊ መንግስት የመሬት አስተዳደርና አጠቃቀም አዋጅ ቁጥር 133/98 አንቀጽ 16/3 እና ይህንኑ አዋጅ ለማስፈፀም ባወጣው ደንብ ቁጥር 51/99 አንቀጽ 11/2 እንደተደነገገው የአሁኑ ተጠሪ ዋጋ ያለው የስጦታ ማስረጃ አቅርቦናል እንኳ ቢባል ስጦታው በተደረገበት የእርሻ መሬት ላይ በቤተሰብነት የተመዘገበ አባልን ያገለለ መሆኑ ከታወቀ ይኸው ሰነድ በህግ ተቀባይነት የማይኖረው መሆኑን መገንዘብ ይቻላል።

በደንብ ቁጥር 51/99 አንቀጽ 11/2/ በተመለከተው መስፈርት መሰረት መሬት ያገዢ በሞተበት ወቅት የአራሱ የሆነ ቤተሰብ እያለው ባደረገው ስጦታ ቤተሰቡን የሚነቅል ሆኖ በመገኘቱ የተነሣ ስጦታ በህግ ፊት ተቀባይነት የሌለው ሆኖ በተገኘ ጊዜ የእርሻ መሬት ለማን እና እንዴት በውርሱ ሊተላለፍ እንደሚገባ በዚሁ ደንብ አንቀጽ 11/7/ ስር ከፊደል /ሀ/ እስከ /መ/ የተቀመጠውን ቅደምተከተል በመጠበቅ እንደሆነ ተደንግጓል።

የስር ፍርድ ቤቶች ክስ በፍ/ብ/ሕ/ቁጥር 2441 ድንጋጌ መሰረት በሁለት አመት ይርጋ የሚታገድ መሆኑን የሰጡት ውሳኔ አግባብነት ተመልክተናል። ጉዳዩ የገጠር እርሻ መሬት ስጦታን የሚመለከት ሲሆን ጉዳዩ የሚገዛው ልዩ በሆኑት የገጠር መሬት አስተዳደር ሕጎች ነው። በዚህ ረገድ ተፈጻሚነት ያላቸው ሕጎች በፌዴራሉ መንግስት የወጣው አዋጅ ቁጥር 456/97፣ በክልሉ

ምክር ቤት የወጣው አዋጅ ቁጥር 133/98 እና ደንብ ቁጥር 51/99 እንዲሁም ይህንኑ ተከትሎ በክልሉ የወጣው መመሪያ ናቸው። እነዚህ ሕጎች አንድ የገጠር እርሻ መሬት የሚተላለፍባቸውን መንገዶች የሚያሳዩ ሲሆን ከእነዚህ መንገዶች መካከል በውርስና በስጦታ ይዞታው የሚተላለፍበትን አግባብ የሚመለከቱ ይገኙበታል። የገጠር እርሻ መሬት በውርስና በስጦታ ሲተላለፍም በሕጎቹ የተቀመጡ ክልከላዎችና እነዚህ ክልከላዎች ሳይከበሩ የሚደረግ ኑዛዜ መኖሩ ሲረጋገጥ የይዞታ መብቱ የሚተላለፍላቸው ወገኖች ቅደም ተከተል መኖሩን የደንብ ቁጥር 51/99 አንቀጽ 11(2) እና (7) ድንጋጌ በግልጽ ያሳያል።

ስለሆነም በሕጉ ክልከላ የተደረገባቸው የይዞታ ማስተላለፍ ሁኔታዎች ያሉ ሲሆን ሕጉን ያልጠበቀ የገጠር መሬት ይዞታ በኑዛዜ ወይም በስጦታ ተላልፏል የሚለው ወገን በፍ/ብ/ሕ/ቁጥር 2441 አግባብ በሁለት አመት መጠየቅ ነበረበት ሊባል የሚችል ያለመሆኑን ከልዩ ሕጎቹ ድንጋጌዎች ይዘት እና መሰረታዊ አላማ የምንረዳው ሁኖ አግኝተናል። የሁለት አመት ይርጋ ለጉዳዩ አግባብነት የሌለው ነው ከተባለ ደግሞ ከአመልካቾች እድሜና ሌሎች ሕጋዊ ምክንያቶች ጋር ተያይዞ በመታየት እልባት የሚያገኘው ጉዳይ ነው። በመሆኑም አመልካች በእድሜ የገፉ መሆናቸውን የክርክሩ ሂደት ስለሚያሳይ እና ይህም ጉዳዩ በሌላ የይርጋ ዘመን የሚቋረጥ መሆን ያለመሆኑ ላይ ክርክር ሊያስነሳ የማይገባ ሁኖ ስለአገኘው አግባብነት ያለውን የይርጋ ዘመን ከወዲሁ መለየቱ ተገቢ ሁኖ አልተገኘም። ስለሆነም ክሱ በይርጋ የሚታገድ ሁኖ አልተገኘም።

ሲጠቃለልም የበታች ፍርድ ቤቶች የአመልካችን የክስ ይዘት የፍ/ብ/ሕ/ቁጥር 2441 ድንጋጌ ይዘት፣ መንፈስና ዓላማ ጋር በአግባቡ ሳያገናዝቡና ያለ ቦታው ጠቅሰው የአመልካች ክስ ውድቅ ማድረጋቸው መሰረታዊ የሆነ የሕግ ስህተት የተፈፀመበት ብይን ሁኖ አግኝተናል። በዚህም ምክንያት ተከታዩን ወስነናል።

ው ሣ ኔ

1. በቡሬ ወረዳ ፍርድ ቤት በመ/ቁጥር 23260 ህዳር 20 ቀን 2008 ዓ/ም ተሰጥቶ በክልሉ ከፍተኛ ፍርድ ቤት በመ/ቁጥር 01-65729 ህዳር 27 ቀን 2008 ዓ/ም እንዲሁም በክልሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ሰበር ሰሚ ችሎት በመ/ቁጥር 53060 ታህሳስ 14 ቀን 2008 ዓ/ም በትዕዛዝ የፀናው ብይን በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁጥር 348(1) መሰረት ተሸሯል።
2. የአመልካች ክስ በይርጋ የታገደ አይደለም ብለናል።
3. የቡሬ ወረዳ ፍርድ ቤት ክርክሩን በመ/ቁጥር 23260 በሆነው ቀጥሎና በስነ ስርዓቱ ሕጉ መሰረት በመምራት ተገቢውን ይወስን በማለት ጉዳዩን በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁጥር 341(1) መሰረት መልሰን ልክንለታል። ይፃፍ።
4. በዚህ ችሎት ለተደረገው ክርክር የወጣውን ወጪና ኪሳራ ግራ ቀኝ የየራሳቸውን ይቻሉ ብለናል።
መዝገቡ ተዘግቷል። ወደ መዝገብ ቤት ይመለስ።

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት።